

nominał	10 zł
metal	925/1000 Ag
stempel	lustrzany
średnica	32,00 mm
masa	14,14 g
wielkość emisji	39 000 szt.

Awers: Z prawej strony wizerunek drzwi gotyckiego kościoła Najświętszej Marii Panny, z lewej strony pieczęć Przemysła I. Nad pieczęcią wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej oraz oznaczenie roku emisji: 2003. Poniżej pieczęci napis: 10 ZŁ. U góry półkołem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Z prawej strony fragment stylizowanego miedziorytu z XVII wieku przedstawiający zabudowę miejską. Z lewej strony pieczęć z herbem Poznania. Pod pieczęcią data: 1253-2003. Z lewej strony półkołem napis: 750-LECIE LOKACJI POZNANIA.

Projektant monety: *Urszula Walerzak*

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji	600 000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-03, pod orłem napis: ZŁ 2 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Wizerunek wieży ratusza poznańskiego na tle tarczy zegarowej. Po bokach głowy koziołków. U góry napis: 750-LECIE, u dołu półkołem napis: LOKACJI POZNANIA.

Na boku ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: *Ewa Tyć-Karpińska*
Projektant rewersu: *Urszula Walerzak*

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

Monety kolekcjonerskie

W dniu 5 marca 2003 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety kolekcjonerskie z okazji 750-lecia lokacji Poznania, o nominałach:

- 100 zł — wykonana stemplem lustrzanym w złocie,
- 10 zł — wykonana stemplem lustrzanym w srebrze,
- 2 zł — wykonana stemplem zwykłym w stopie CuAl5Zn5Sn1, tzw. Nordic Gold.

W 2003 roku Poznań obchodzi 750. rocznicę nadania praw miejskich. Historia grodu jest jednak znacznie starsza niż 1253 r. W 1999 r. archeolodzy z Instytutu Prahistorii UAM pod kierownictwem prof. Hanny Kóčka-Krenz odkryli na terenie Ostrowa Tumskiego — najstarszej części miasta, wyspy otoczonej wodami Warty i Cybiny — ruiny rezydencji Mieszka I. Gdy okazało się, że budowla pochodzi z około 950 r. i stanowi najstarszy przykład monumentalnej architektury pałacowej na ziemiach Piastów, zrewidowano rolę Poznania w początkach państwa polskiego. Wyniki badań pozwoliły jednoznacznie stwierdzić, że gród był czółowym ośrodkiem na ziemiach Mieszka I.

Ważną datą w historii miasta był rok 966, kiedy to Mieszko I wraz z całym swoim otoczeniem przyjął chrzest w obrządku łacińskim. Nie wiadomo jednak, gdzie nastąpiło to wydarze-

nie, być może w Poznaniu lub na Ostrowie Lednickim.

Pierwszą potwierdzoną źródłowo datą związaną z Poznaniem jest 968 rok. Na Ostrowie Tumskim rezydował wówczas biskup dla ziem polskich — Jordan, któremu powierzono misję szerzenia nowej wiary. W roku 1000 powołano arcybiskupstwo w Gnieźnie, jednak biskup poznański Unger zachował niezależną pozycję i podlegał Stolicy Apostolskiej. Gród utrzymywał swą dominującą rolę w państwie Piastów aż do 1038 r., kiedy książę czeski Brzetysław I spustoszył całą Wielkopolskę, także Poznań. W połowie XI wieku ośrodek ten został odbudowany i powrócił do dawniej świetności. W czasie rozbitcia dzielnicowego gród na Ostrowie Tumskim był stolicą księstwa i siedzibą wielkopolskiej linii Piastów.

Kolejnym niezwykle istotnym wydarzeniem w dziejach Poznania była jego lokacja na prawie magdeburskim w 1253 r., dokonana przez Przemysła I i jego brata Bolesława. Nowe miasto założono na lewym brzegu Warty, gdzie na wzgórzu wybudowano zamek książęcy. Nie znamy dokładnej daty tego wydarzenia, jednak według tradycji przyjęto, że nastąpiła ona 23 kwietnia. Od tego momentu Poznań przestał być warownym grodem, a stał się miastem na wzór zachodnioeuropejski. Centralnym

punktem stał się rynek z ratuszem pośrodku. Powstał samorząd miejski, mieszkańcy obdarzono licznymi przywilejami, osiedlano rzemieślników i kupców. W 1264 r. nadano pierwszy w Polsce przywilej ludności pochodzenia żydowskiego.

W tym samym czasie Ostrów Tumski wraz z osadą targową na Śródcie stał się własnością biskupów poznańskich. Rozbudowano ich siedzibę, wznoszono domy dla kanoników i duchownych. Podział na część kościelną i świecką miasta był tak głęboki, że w 1444 r. Ostrów Tumski uzyskał własne prawa miejskie i tym samym stał się osobnym miastem, otoczonym murami obronnymi. Dopiero w 1800 r. w całości ponownie włączono w granice Poznania.

Pomimo dość wyraźnego rozdziału władzy duchownej od świeckiej w 1290 r. ustanowiono herb miasta przedstawiający patronów katedry: św. Piotra i Pawła. Niedługo po tym, choć przez krótki czas, Poznań pełnił funkcję stolicy całego państwa Piastów. W 1295 r. król Przemysław II ustanowił siedzibę swojego państwa właśnie w Poznaniu. Do dziś z otoczonego murami obronnymi Wzgórze Przemysła można podziwiać poznańską starówkę.

Po przeniesieniu stolicy do Krakowa Poznań stracił status najważniejszego ośrodka w państwie. Stał się wielkopolskim centrum władzy królewskiej. Nie oznaczało to jednak upadku miasta. Już w 1303 r. powstała pierwsza placówka oświatowa, czynne do dziś gimnazjum św. Marii Magdaleny. W 1518 r. na Ostrowie Tumskim biskup Jan Lubrański powołał Akademię o statusie gimnazjum akademickiego, zaś od 1573 r. działało Kolegium Jezuickie. Kolegium to w 1611 r. na mocy edyktu Zygmunta III Wazy zostało podniesione do rangi uniwersytetu. Niestety, wobec sprzeciwu Uniwersytetu Jagiellońskiego papież Paweł V unieważnił w 1613 r. przywilej królewski i mimo posiadania realnych możliwości Poznań doznał się pełnoprawnej wyższej uczelni dopiero w 1919 roku.

Poznań to również miasto tolerancji. Osadnictwo niemieckie i żydowskie na terenie miasta rozpoczęło się tuż po lokacji. Poznań przez wieki stanowił pomost kulturowy między Polską a Niemcami. Osadnicy przywozili wiele zwyczajów, nowinek technicznych i rozwiązań prawnych. Największą falą osadnictwa z terenu Niemiec nastąpiła po zakończeniu wojny północnej, w wyniku której miasto i okolice zostały znacznie zniszczone. W latach 1719-1753 na zaproszenie władz Poznania w jego okolicach osiedlali się chłopcy z okolic Bambergu w Bawarii. Jedynym warunkiem osadnictwa była przynależność do gminy rzymskokatolickiej. Warunek ten spowodował szybką asymilację Bawarczyków. Już pod koniec XVIII w. poznaniancy określali mianem Bambrów wszystkich chłopów, a na początku XIX wieku, mimo zaboru, większość osadników się spolonizowała. Stosunkowo dobre stosunki Polaków z Niemcami załamały się definitywnie po klęsce Powstania Styczniowego, w wyniku związanych z nią represji. Nastąpiła fala germanizacji, która wywołała opór mieszkańców i wzmocnienie popularnej od pierwszej połowy XIX w. idei pracy organicznej, jako najlepszej formy oporu wobec silnego zaborcy. Nie była to jednak walka zbrojna, lecz konsekwentne podtrzymywanie tożsamości narodowej ludności pochodzenia polskiego. Edukacji i wykształceniu we wszystkich warstwach społeczeństwa postaw patriotycznych służyły liczne inicjatywy społeczne i kulturalno-oświatowe. Największymi filantropami tamtych czasów byli: działający już od 1838 r. Karol Marcinkowski — lekarz, który za darmo leczył biednych mieszkańców miasta z gruźlicy — i Edward Raczyński, który dzięki swemu majątkowi finansował wiele przedsięwzięć kulturalno-oświatowych, m. in. budowę w 1829 r. wzorowanej na Luwrze Biblioteki Raczyńskich. Innym niezwykle doniosłym faktem było założenie i rozwój pierwszych banków spółdzielczych. Ogromny wysiłek Piotra Wawrzyńskiego i Augustyna Szamrzewskiego zaowocował powstaniem jednej z najlepszych sieci banków spółdzielczych działających na terenie Niemiec.

Represje po Powstaniu Styczniowym w 1864 r. spowodowały, że mieszkańcy wyrzekli się części swej tradycji, jako zbyt przesiąkniętej duchem germańskim. Można zatem zaryzykować twierdzenie, że — paradoksalnie — zabór pruski przyczynił się do unifikacji zwyczajów wielkopolskich z innymi regionami historycznie polskimi.

W czasie zaboru, aż do objęcia władzy przez Wilhelma II, Poznań był traktowany przez Niemców jako miasto o charakterze militarnym. Poza wybudowaniem jednego z większych w Europie systemu umocnień, fortu Winiary połączonego z fortyfikacjami wokół miasta, rząd pruski nie podejmował żadnych inicjatyw o cha-

rakterze cywilnym. Pod koniec XIX w. stosunek ludności cywilnej do wojskowej wynosił 3: 4, co czyniło Poznań trzecią twierdzą ówczesnej Europy.

Sytuację zmienił plan Wilhelma II, który z miasta—twierdzy pragnął uczynić swoją rezydencję. Na podstawie planów najwybitniejszych architektów ówczesnej Europy powstało reprezentacyjne Forum Cesarskie, w skład którego wchodziły m. in.: zamek cesarski, budynek komisji kolonizacyjnej, ziemstwa, dyrekcji poczty, biblioteki, akademii królewskiej, instytutu higieny, teatru, muzeum i dyrekcji kolei. Całą dzielnicę wybudowano w stylu historycyzmu z licznymi nawiązaniem do potęgi cesarzy niemieckich. W założeniu urbanistycznym największą osobliwość, również ze względu na późniejsze dzieje, stanowi zamek. Wybudowany w stylu neoromańskim był ostatnią monumentalną budowlą władców europejskich. W 1919 r. stał się rezydencją Prezydentów RP. Po ponownym zajęciu miasta przez Niemców w 1939 r., Adolf Hitler uczynił z niego jedną ze swoich siedzib. Na jego rozkaz dotychczasowe wnętrza zostały przebudowane w stylu III Rzeszy. Dzisiaj wnętrza zamkowe są największym z zachowanych przykładów architektury III Rzeszy. Po wojnie zamek był siedzibą władz miasta, a od 1962 r. mieści się w nim centrum kultury Poznania.

W XX-wiecznej historii Poznania na pierwszy plan wysuwają się trzy wydarzenia: Powstanie Wielkopolskie, okres II wojny światowej i Powstanie w czerwcu 1956 r., eufemistycznie określane mianem „wydarzeń czerwcowych”.

Powstanie Wielkopolskie z 1918 r., właściwie przygotowane i zakończone zwycięstwem, jest wyjątkowe w dziejach Polski. Pełne zaskoczenie przeciwnika, szczegółowe zaplanowanie działań powstańców i osłabione morale żołnierzy niemieckich sprawiły, że straty w ludziach były stosunkowo niewielkie. W całej Wielkopolsce poległo około 2000 osób.

W 1939 r., w związku z koncentracją wojsk polskich w centrum kraju, miasto szybko zostało zajęte przez Niemców i wcielone do III Rzeszy. Postanowienie o stworzeniu Kraju Warty ze stolicą w Poznaniu spowodowało masowe przesiedlenia ludności pochodzenia polskiego do Generalnej Guberni — w sumie wywieziono około 100 tysięcy poznaniaków, a 33 tysiące zmuszono do pracy niewolniczej. Szturm wojsk sowieckich na miasto, będące ostatnią wielką twierdzą na drodze do Berlina, spowodował ogromne zniszczenia, sięgające 55 procent stanu z 1939 r.

Czerwiec '56 r. stanowi punkt zwrotny w historii PRL-u. Ustalane co roku przez władze wyśrubowane normy pracy, podwyżki cen artykułów spożywczych oraz niewielkie zarobki były przyczyną masowych wystąpień robotniczych. 28 czerwca 1956 r. w największej poznańskiej fabryce — ówczesnym ZISPO (obecnie Hipolit Cegielski Poznań) wybuchł strajk, który szybko przeniósł się na ulice. Od wczesnych godzin rannych tłum zbierał się pod zamkiem. Około godz. 9.00 w centrum miasta było już ponad 100 tysięcy poznaniaków. O godz. 10.00 rozeszła się wiadomość o aresztowaniu delegacji robotniczej. Informacja spowodowała szturm na budynek Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego i rozruchy w mieście. Do pacyfikacji powstania władze skierowały 10.300 żołnierzy, 400 czołgów i 30 transporterów opancerzonych. Walki trwały do 30 czerwca. Powstanie upadło, ale wydarzenia czerwcowe ukazały słabość władzy i siłę ducha Polaków. Od 1956 r. każda znacząca zmiana kursu PZPR była odpowiedzią na niepokoje społeczne.

Współcześnie Poznań jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się ośrodków w Polsce. Głównymi atutami miasta są: największe centrum handlowe (Międzynarodowe Targi Poznańskie mają już niemal 80-letnią tradycję), drugi po Warszawie i najnowocześniejszy w kraju port lotniczy, wiele atrakcji turystycznych (w mieście reprezentowane są wszystkie style budownictwa od romańskiego do modernizmu), dwa ogrody zoologiczne, największa w Polsce i trzecia co do wielkości palmiarnia w Europie, kilka jezior w obrębie miasta, sztuczny stok i doskonała infrastruktura sportowa nad położonym w centrum miasta Jeziorem Maltańskim. Poza tym jest to drugi po Warszawie rynek pracy, trzeci w kraju ośrodek akademicki, piąte co do wielkości miasto. Wszystko to przyciąga inwestorów i powoduje stały wzrost zamożności i zadowolenia mieszkańców.

Rafał Jaroszewski

nominał	100 zł
metal	900/1000Au
stempel	lustrzany
średnica	21,00 mm
masa	8,0 g
wielkość emisji	2 100 szt.

Awers: Wizerunek stylizowanej kołatki z drzwi zachodnich katedry poznańskiej na Ostrowie Tumskim. Wewnątrz kołatki napis: 100 / zł. Z prawej strony fragment fasady frontowej gotyckiego kościoła Najświętszej Marii Panny. U dołu wizerunek orla ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. U góry półkolem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA 2003. Pod lewą łapą orla znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Wizerunek ratusza poznańskiego na tle tarczy zegarowej. Z prawej strony data: 1253. U góry półkolem napis: 750-LECIE LOKACJI POZNAŃA.

Projektant monety: Urszula Walerzak